

Dezastrul suferit de romanii conduși de Caius Antonius pe Valea Siretului și consecințele sale

*Prof.univ.dr.ing. Ungureanu Viorel,
Universitatea "Vasile Alecsandri" din Bacău*

Abstract: *During his reign, among other wars, Burebista defeated the roman's who invaded the Siret valley, under the command of Caius Antonius, and reached the Moleo Davo situated on beech of Moldova River. The victory of Burebista in this war delayed by 150 ears the roman's conquest of Dacian country and raised the place of Sarmigetuză as a main political center.*

În timpul domniei sale, geții sub conducerea lui Burebista au purtat numeroase războaie cu galii aflați în Câmpia Panonică și pe Dunăre dar și cu romanii conduși de Caius Antonius. Dacă despre războaiele lui Burebista cu galii sau celții, infiltrați în peninsula Balcanică, se mai cunosc unele aspecte din alte surse, despre invazia romanilor pe valea Siretului și bătălia de la confluența Moldovei cu Ozana nu se pomenește aproape nimic. Această situație poate fi explicată prin dezastrul suferit de armata romană, fapt care nu constituia un subiect plăcut pentru a fi relatat. Din conținutul tăblițelor de la Sinaia se pot afla amănunte importante despre invazia armatei romane, între anii 62-61 î.Chr.

Astfel, armata romană a ajuns inițial la Poesta Dava, situată pe cursul superior al Ialomiței, a trecut, apoi, pe valea Siretului și a Moldovei, ajungând până la Moleo Dava. De-a lungul traseului parcurs, aceasta a fost în permanență atacată de locuitorii geți credincioși lui Burebista. În bătălia care a urmat, atât romanii cât și geții au suferit pierderi importante, menționate în plăcuțele de la Sinaia. În retragerea lor pe valea Siretului, spre mare, armata romană a fost urmărită și atacată de geți, astfel încât, corăbiile romanilor care urmau să-i ducă în larg au fost capturate în totalitate. Geții și-au sărbătorit victoria la Sarmigetuză. Această înfrângere a romanilor conduși de Caius Antonius a întârziat cu 150 de ani ocuparea spațiului carpatic de către romani și a dus la creșterea rolului Sarmigetuzei ca centru politic al geto-dacilor.

Bătălia dintre Armatele lui Burebista și romanii conduși de Caius Antonius este descrisă în plăcuța cu numărul 25 a cărții lui Romalo, prezentată în figura 1.

În partea de sus a tăbliței avem: SABELO YAO GEO TAYEO OY RAMO DACIOE SAR MON GATO-D-S-Ge. În traducere textul are următorul

înțeles: **Sabelo (zeul) pe oameni i-a tăiat în hotarele a Daciei Sar Mon Gato-Cetatea Geșilor Sciți.**

In corpul principal al tăbliței, avem:

KAILOY ANTΩNIIEOY XILIARHIOY RIOMIΩNO ON SOTISO DE GEΩ
 BASTARNO RETERO DOYNY DAVO GEO ΩN CENTINEA ZOLΩ OY
 RAMO DAVO SIΩN NIITRΩ TAΩ EYO RAM SARMONGATOE-D-S-Ge-
 RIOMYNO ΩNCERII ZOE TAPYEΩ-BΩEROBYSETΩ A TIICIEATO CEΩ
 SYE O MONTOES HΩ CETEΩ FAHTΩE ATLANTΩ ON KOMPEOY GE
 SAR SIHTO LΩGO, POY RIIOY ARMΩSO RIOMYΩNO GIEΩ A EBOHIA.
 ++++++ SAR CERY, ++++++ SΩ DEZ EYΩ BΩEROBYSETΩ
 LEBO GEΩ ARMΩSO, +++++ CIΩT OPERY, +++++ LARII SYRE,
 +++++ SAR CERY HALII ZIKO. LΩ RIRE TERII- RYOMIΩNO A SΩ
 ON HOY TΩCE PRINDERΩYMOE AO TΩCEO FEZE LEOY GEO ΩN
 ZIDOYE NOBALY TIHO MATO. BΩEROBYSETΩ SΩ GECIYO LΩSY
 STASO HOE TRASOYE GE LO ΩN FYLO SOLIIO. KOTOPΩLIΩ MAERO
 BERO A TEMNII ZOE BΩYOY ON SΩ PIO LO YE-K-CENEYOY. ON
 SARMYGETOYZO-ZABELO-RYOM-BAS. DABΩ GETO.

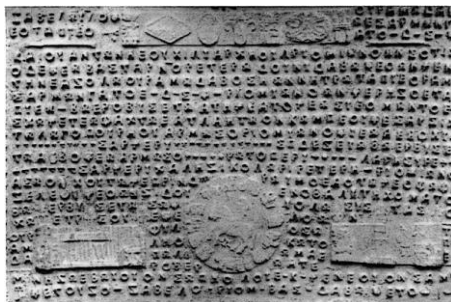

Fig. 1. Boerobisto după ce citește despre faptele atlantiților, îl învinge pe Caius Antoniu la Cetatea Geșilor Sciți.

In traducere, se poate obține următorul text:

Caius Antonius, generalul romanilor, însoțit de oameni bastarni, a ajuns la a Doinei Cetate a pământenilor la cinci zile de hotarul cetății așezate la interiorul întretăierii a apelor brațe ale Sar Mon Gato Cetate a Geșilor Sciți. Romanii au continuat rătăcirea lor – Boerobyseto a învățat cele sfinte în munți citind (despre) faptele atlantiților la templul Geei țara celor șase cuvinte, apoi, rândurile armatei romanilor le-a zdrobit. ++++++ (trimiși) în împărăția cerurilor, ++++++ au fost în fața ochilor lui Boerbyseto în stânga a pământenilor armate +++++ ciungi făcuți (ciungiți), +++++ sugrumați (laringe strâns), +++++ (trimiși) în împărăția cerurilor prin tăierea gâtului; în al treilea rând- romanii (care) din a lor însăși voință s-au lăsat prinși, toți au fost făcuți oameni legați pe a Sido-ei nobil Tico stăpânire. Boerobyseto cu ale geșilor pierderi a dat ordin ferm să fie trimiși la Geea în pământul natal. Marele preot

al marilor pivnițe i-a îndemnat pe luptătorii vii să bea la însuși – K (marele preot) – (De)Ceneu. La Sarmigetusa, Zabelo (este) din nou împăratul cetății geților.

Placa conține câteva informații interesante: mai întâi, că cetatea geților sciți (Moleo Dava) era situată la cinci zile de mers față de Cetatea Doinei (sau a cântecului, probabil identică cu Poesta Dava); apoi, cetatea geților sciți era situată la interiorul întretăierii a brațelor de apă din țara Mon Gato, însă, cea mai interesantă informație se referă la faptul că Boerobista a citit despre faptele atlantiților, în munți, la templul Geei în țara celor șase cuvinte. Țara celor șase cuvinte ar corespunde cu Sar Mon Gato Dav Skit Get.

Despre desfășurarea luptelor de pe valea Siretului mai aflăm alte informații din tăblița 128, prezentată în figura 2. Plăcuța are conținutul și traducerea de mai jos:

BERES TO LQE BÖERQBYSTO LQ ARMOSQI D: Ge;, KATELEYQ
DAVQ GeTO NE GeY SE LEA TRE SQMO SI LEQ RO SQ TRYBO AIQ
SYTO RIQ DIME EDYO TU LYMIQ. RYEO TU POMU LOE HAYQ RYEU
DQE SOE LU BYQ MUEZI, GeEO NUEQ ZIMARO SY EPU SERETQ HYO
RYQMYONY SO QN A DOBEREO DE GeEY. ENDYO SQ NOBALQ
SYRO SQ TRYBO SQ FATUO NQPO A ESTQ ZYE OI NYE PATY. EU
LAHI FATY SOA ++ RUDYQ KUE NUE TETU PCiYO CeEA FETQ UYO
PASO. MATYO ON SARMIGETUSO

Fig. 2. Străjerii credincioși lui Burebista îi sabotează pe romani.

**Credincioși lui Burebista (și) armatei gete, străjerii cetății gete cu Geeă cu ei, cu prea înaltul cu ei Ro cu triburile, locurile râului vaduri de trecere au stricat. Ale râului pod pe care Caiu(s) pe râu să-l construiască a trebuit, oamenii din nou (l-au) scufundat în apa Siretului care pe romani cu el i-a luat la Geeă. In final, ai săi nobili împreună cu (a) triburillor fete (i)-au chemat să fie în a lor pat. Cu a lor răs fetele (au) ++ au chemat care cu a lor cap au plătit (cei care) la acele fete au vrut să meargă.
Părintele La Sarmigetusa**

Despre participanții la acest război avem informații și dintr-o altă placă prezentată în cartea lui Romalo cu numărul 129 prezentată în figura 3.

Textul se referă la evenimentele care au avut loc după bătălia de la Moleo Dava și are următorul conținut:

BQEROBYSTO PURCeDO ON SQNTO RYQMIQNU SOE CIENY BIQ SO
ON MESYQ SUP TQE MAYEPQ LQKO LO RECeIO YSTRIO SO Cİ
RAPTO QN DEO TRIPALELE LQ MORQ ESO. ACİNQ AIQ NOSETRQ
NOBALEQ DABQ GETO TQECİ TRIPALELE RYOMYQNU SQ
SOUPATO. TRASQ MATO BQERQBYSETQ. .H. DAPYGEQ, .H. ORQLIQ,
.H. ZURASQ, .H. TUERQ, .H. ZAPYQ, . . .H. KQRMYO +++ , .H. GEYZQ,
.H. MANYSQ, .H. BERSQE, .H. LQGUE, .H. KARPQDQ, .H. PARYQ, .H.
MQNTUEQ, .H. TUROESO, .H. PELUE.

În dreapta-jos: TRUPEO SONTQ GE RO ON SARMIGETUSO

Fig.3. Burebista cu generalii săi îi urmărește pe romanii lui Caius Antonius.

Boerobisto a urmărit pe romanii (care) cu a lor prețioasă viață în Mesia sub acei mai marilor locului la fluviul Istrio cu a lor prăzi în tripalele lor la mare să iasă (au vrut). Aici ai noștri nobili ai cetății geților, toate tripalele romanilor le-au abordat. Ordinul marelui Boerobisto, H. Dapigeo, H. Orolio, H.Zuraseo, H. Tuero, H.Zapyo, H. Kormio, H. Geyzo, H. Manyso, H. Bersoe, H. Logue, H. Karpodo, H. Paryo, H. Montueo, H. Turoeso, H. Pelue.

În dreapta jos: **Trupele au fost (la) Gea (și) Ro în Sarmigetusa.**

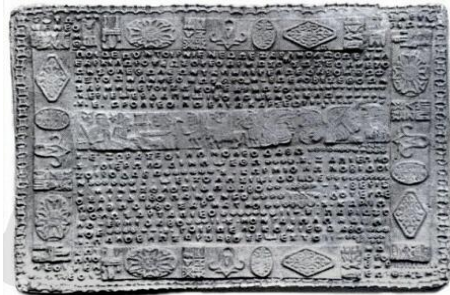

Fig. 4. Enumerarea reprezentanților lui Boerobisto pe întinsul stăpânirii sale.

Placa cu numărul 120, (figura 4) conține o enumerare a posesiunilor lui Burebista cu numele generalilor sau reprezentanților săi pe întinsul stăpânirii sale. Ea a fost realizată la Sarmigetuză cu ocazia sărbătoririi victoriei asupra lui Caius Antonius. Conținutul plăcii este prezentat pe larg în lucrările [3,4]. Această invazie a romanilor pe valea Siretului a avut loc între anii 62 și 61 î.Chr. După moartea lui Burebista, în anul 28 sau 27 î.Chr. Crasus, chemat în ajutor de Roles, ocupă Genucla, unde găsește steagurile capturate de geți în războiul din anii 62-61 î.Chr. În aceste împrejurări Dapigeu, tatăl lui Zuraseo își pierde viața, iar Zuraseo trece Dunărea și s-a dus, apoi, la Rosyeno, conducătorul sciților, pentru ajutor în alungare romanilor de la Genucla. După un an, Zuraseo se întoarce și ia din nou în stăpânire Genucla.

Fig. 5. Asediul Genuclei.

Alte amănunte privind desfășurarea ostilităților de la Genucla sunt date în placa cu nr. 3 a cărții lui Romalo prezentată în figura 5. Textul original are următorul conținut:

ΩΡ SARO NIH IHΩ, MAMA HO NOYIH ZIM ZO HAM AREN LO INEIEA
HΩ ZOMΩN SHITO ΩI HRAMIO DAVI, MIA ZOL GhETO AIO ISTRIEO
AH PIKEO. ISTRIEO ΩENO IH TAMARO BISO SIMPΩ IH NEΩ NIH
HAIEM. A SO RATO, ANO, IH ZENO DEO ΩPOI HAMESTAI MOIHSO
NΩZOM DIE KAPISEN TALIMAHO ZO IH, A LO MΩN SIRO DIM PΩIHO,
DAVEAH ZIDOI NIH ATEO AS SΩ NIGΩ FΩ AN. DOH A ZIEIKO KROIM,
DEFIHO ΩN IE Z(EI)EMΩ NM ZΩR(A)ZIEO IS OISO MLOIH AMON,
NIHEO ISEO. GΩNIPA TO, FAHO LΩ NEO KO MOGEO FO IZ H APEO
ZANOE AH, DIE TEIRA HO GhETO SAFEO EH KΩ SHITOI

Textul separat în cuvinte, poate fi tradus astfel:

Din țara lor plecând, mama cu ai noștri toți pe jos, împreună cu răniții sciți de la apărarea cetății, mii de geți, în apele Istrului de pe mal (au) picat (căzut). Ale Istrului valuri pe ei i-au cufundat (tras) în adânc încându-i lângă a lor casă. La rândul lor, după un an, ai lor fii care înapoi au venit cu putere ducând pe Kapisen Talimaho cu ei, pe a lunii lumină (a unei) dimineți

liniștite, ale cetății ziduri pe ei îi așteptau ca și cum nimeni nu a fost plecat. Apoi, la asediul zidurilor, apărătorii de la locul lor auzind numele Zur(a)zieo din pieptul tinerelor inimi, nimeni nu a ieșit (la apărarea zidurilor). Gonindu-i le-au făcut lor, cu puternice forțe de la ale apei frumoase (apeO ZANOe) maluri aceleași necazuri pe care geții le-au suferit cu sciții

În cartușul din partea de jos, în stânga, avem:

POR SENOI HAP SΩTI HILO ZIMO GhETO. **Adunarea celor o sută de mari bătrâni ai pământului getic.** În jurul portretului: TO MATO ZQR(A)SIEO. **Marelui Zuraseo.**

În dreapta: DQ ON PO HASIM KORS. **Către el cu fierbinți inimi.**

Romanii au mai asediat și cu altă ocazie Genucla, astfel, în placa cu numărul 15 este descris atacul asupra porții de la monetăria Genuclei în timpul lui Iulian I (referire probabilă la Iulius Cezar) într-un moment în care Burebista era plecat să dea ajutor grecilor din Atena. Prin înfrângerea romanilor conduși de Caius Antonius pe valea Siretului, a fost amânată cu peste 150 de ani ocuparea spațiului Carpato-Dunărean de către romani și creșterea rolului Sarmigetuzei (A Impărăției Geților Poartă) ca centru politic principal al geto-dacilor. Prin faptele sale, Burebista (sau Boe Ro Biseto, “războinic al lui Ro altar” adică Războinicul Altarului lui Ro) a atras aprecierea contemporanilor și regretele de după moartea sa. În multe din tăblițele de la Sinaia se exprimă dezaprobarea pentru gestul celor cinci căpetenii complotiste.

Bibliografie:

1. Romalo, Dan, Cronică getă apocrifă pe plăci de plumb? București: Alcor Edimpex, 2005.
2. Manolache, Dumitru, Tezaurul dacic de la Sinaia, legendă sau adevăr ocultat? Editura DACICA, București, 2006
3. Ungureanu, Viorel, Originea antică a numelui Moldovei. Al-IV-lea Simpozion Internațional CUCUTENI-5000. Iași, Chișinău, Bacău, 2009.
4. Ungureanu, Viorel, Zuraseo de la Moleo Dava. Al-V-lea Simpozion Internațional CUCUTENI- 5000, Chișinău, 2010.
5. www.dacia.org; www.daci